

Ks. Norbert Mendeki

TABLICA NARODÓW W Rdz 10

1. KRYTYKA LITERACKA

Rdz 10 wlicza 70 narodów, plemion i miast starożytnego świata¹, wywodzących się od trzech synów Noego: Sema, Chama i Jafeta. Krytyka literacka wyodrębniła wiersze 1a.2–5.6–7.20.22–23. 31–32 stanowiące właściwą tablicę narodów². Formuła wprowadzająca „oto (potomstwo synów, dzieje i inne)...” (por. Rdz 2,4a; 5,1; 11,10.27 i inne) oraz symetryczna budowa wskazują na pochodzenie od źródła P. Inne wiersze, takie jak 1b.8–19.21.24–30 odpowiadają stylowi źródła J.³ Kapłańską (P) tablicę narodów rozpoczyna formuła „oto potomstwo synów...”, a kończy inna formuła „od nich to wywodzą się ludy na ziemi po potopie”.

2. STRUKTURA

Narody zostają podzielone na trzy grupy, pomiędzy trzech synów Noego: Jafeta (w. 2–5), Chama (w. 6–7.20) i Sema (w. 22–23.31). Wiele imion tutaj wymienionych potwierdzają pozabiblijne źródła⁴. Podział dokonany został nie pod względem etnograficznym (A. Schlözer, G.A. Eichhorn)⁵, ale pod względem geograficznym, przy czym polityczne i historyczne względy odgrywały zasadniczą rolę⁶.

¹ Albo 71, jeśli doliczymy Aszszur z w. 11. LXX podaje liczbę 73, por. J. N e l i s, art. *Völkertafel*, w: H. H a a g, *Bibel-Lexikon*, Einsiedeln ²1968, 1851–1853, szczeg. 1851.

² C. W e s t e r m a n n, *Genesis* (BKAT I/1), Neukirchen-Vluyn 1974, 667.

³ C. W e s t e r m a n n, dz. cyt., 667.

⁴ Np. Jafet, Gomer, Madaj i inne. C. W e s t e r m a n n, dz. cyt., 674–675.

⁵ H. D o n n e r, *Geschichte des Volkes Israel und seiner Nachbarn in Grundzügen* (Grundrisse zum AT 4/1). Göttingen 1984, 53.

⁶ J. S i m o n s, *The „Table of Nations” (Gen. X): Its General Structure and Meaning*. OTS 10, 1954, 155–184, szczeg. 159.

2.1 Synowie Jafeta

Synowie Jafeta zamieszkiwali tereny północne i zachodnie od Kanaanu.⁷ Medowie (Madaj) Wyżynę Irańską, Gomer (=Kimerowie) i Aszkanaz (=Scytowie) przybyli w VIII w. przed Chr. ze stepów południowej Rosji poprzez Kaukaz do Azji Mniejszej. Tubal (Tyberowie), Meszek. (Moszyci) i Togarma zamieszkiwali od dawien dawna wybrzeże Azji Mniejszej od strony Morza Czarnego, Jonowie, (Jawan) osiedlili się w XI w. przed Chr. na zachodnim wybrzeżu Azji Mniejszej, później nazwą tą oznaczano mieszkańców Grecji i wysp Archipelagu Greckiego. Tiras (Tyras) — (prawdopodobnie późniejsi Tyrenowie (Tyrsenowie) występuje w XIII w. przed Chr. w powiązaniu z „ludami morza”. Elisza oznacza Cypr⁸ (por. Kition — od nazwy tego miasta pochodzą Kityjczycy), oraz Tarszisz znajdował się w Hiszpanii albo na Sardynii⁹.

2.2 Synowie Chama

Synowie Chama zamieszkiwali tereny południowe od Kanaanu:¹⁰ Kusz (=Etiopia), Misraim (=Egipt), Put (=Libia) oraz południowo-arabskie szczepy (Seba i inne). Kanaan znalazł się pośród synów Chama (por. też Rdz 9,18.22), gdyż w tym czasie, kiedy powstawała tablica narodów (koniec 2. tysiąclecia przed Chr.)¹¹, Kanaan należał pod względem politycznym do Egiptu.¹²

2.3 Synowie Sema

Pomiędzy synami Jafeta i Chama umieszczono synów Sema. Na uwagę zasługuje fakt, że oprócz Elamu i Aszszuru tablica narodów nie wymienia Babilonii. Dlatego też wielu uważa, że za nazwą Arpachszad kryje się Babilonia.¹³ Jako dowód przytacza się nazwę

⁷ Por. C. Westermann, dz. cyt., 674–678.

⁸ Por. W. Brandenstein, *Bemerkungen zur Völkertafel der Genesis*. Festschrift Debrunner, Bern 1954, 57–83, szczeg. 70–71; inaczej G. Hölscher, *Drei Erdkarten. Ein Beitrag zur Erkenntnis des hebräischen Altertums*. Heidelberg 1949, 45, 55: Elisza=Peloponez.

⁹ W. Brandenstein, dz. cyt., 75–79 identyfikuje Tarszisz z Tarszem w Azji Mniejszej.

¹⁰ C. Westermann, dz. cyt., 681–684.

¹¹ Według Spiegelberga, por. H. Donner, dz. cyt., 53, przypis 4.

¹² H. Donner, dz. cyt., 53–54.

¹³ Por. G. Hölscher, dz. cyt., 46–47, 50–51; W. Brandenstein, dz. cyt., 59–60.

Babilończyków *kassidim* (=Chaldejczycy), którzy to w IX w. na południu Mezopotamii założyli różne państwa (*Arpachszad = kszd* oraz *kassidim = ksd*). Według Rdz 11,10–26 Arpachszad uchodził za przodka Abrahama, który z kolei wyruszył z Ur w Chaldei (Rdz 11,31).

Poza ramy tablicy narodów wychodzi Lud, który powinien znajdować się wśród synów Jafeta (zachodnia część Azji Mniejszej).¹⁴ Prawdopodobnie stosunki pomiędzy Lud a Mezopotamią były powodem przyłączenia Lud do synów Sema.¹⁵ P. Jensen przypuszcza, że chodzi tutaj o Lubdu, leżącym w górnym biegu rzeki Tygrys.¹⁶ Aram i jego synowie zamieszkiwali pustynię syryjsko-arabską.

2.4 Uzupełnienia

Kapłańska (P) tablica narodów została uzupełniona¹⁷ o nowe dotyczące Kusz (w. 8–12J), Egiptu (w. 13–14J) i Kanaanu (w. 15–19J). Także tekst Sema uzupełniony został genealogią Arpachszada (w. 24–30J).

3. CZAS POWSTANIA

Tablica narodów nie przedstawia autentycznej prehistorii narodów ziemi. Raczej bierze pod uwagę jakiś wycinek dziejów ludzkości i na tym tle próbuje odtworzyć obraz etnograficzny prehistorii ludzkości. O jaki czasokres chodzi? Zapewne ten, w którym żył autor tablicy narodów. Autor pominął milczeniem Izrael, Moab, Ammon i Edom, gdyż o początkach tych narodów opowiadają następujące rozdziały Rdz. Inne narody umieścił autor we wcześniejszym okresie, chociaż one pojawiają się dopiero w późniejszym czasie (np. synowie Joktana: Saba i Dedan, por. Rdz 25,3). Ponieważ Chet nie występuje wśród synów Jafeta, znaczy to, że autor nie znał państwa chetyckiego w Azji Mniejszej, które upadło ok. r. 1200 przed Chr. Ponadto wymienione narody: Jawan, Tiras (w. 2) oraz Filistyni (w. 14) wskazują na czasy po r. 1200 przed Chr. Medowie, Kimeroowie i Scytowie pojawiają się na arenie dziejowej dopiero w VIII w., względnie w VII w. przed Chr., dlatego też tablica narodów nie mogła wcześniej powstać jak w VII w. przed Chr. Przynależność Lydyjczyków (Lud w w. 22) do Sema wskazuje na jeszcze późniejsze po-

¹⁴ G. H ö l s c h e r, dz. cyt., 51–52.

¹⁵ J. N e l i s, dz. cyt., 1852.

¹⁶ Podobnie U. Cassuto, C. W e s t e r m a n n, dz. cyt., 684–685.

¹⁷ C. W e s t e r m a n n, dz. cyt., 686–704.

chodzenie. Dlatego też najlepiej przyjęć ostateczne powstanie tablicy narodów w okresie niewoli babilońskiej, kiedy to Żydzi lepiej zrozumieć mogli własne tradycje narodowo-religijne, porównując je z tradycjami innych narodów.¹⁸ Tablica narodów ma z pewnością długą historię powstawania, która dotychczas nie została należycie opracowana. Przypuszcza się jedynie, że początki tablicy narodów sięgają drugiej połowy drugiego tysiąclecia przed Chr. — Kanaan należał wtedy pod względem politycznym do Egiptu (=Kanaan synem Chama)¹⁹ — a ostateczne „ramy” otrzymała w okresie niewoli babilońskiej.

4. ZNACZENIE

Tablica narodów próbuje wywieść wszystkie narody ziemi od wspólnego przodka, którym jest Noe (por. szczególnie w. 5 i 32; por. też Dz 17,26). Noe zawdzięcza owo rozmnożenie specjalnemu błogosławieństwu Bożemu (por. Rdz 9,1). Dlatego też wszystkie narody ziemi stoją niejako w promieniach owego błogosławieństwa.²⁰ Izrael zaś został nie tylko wybrany z tej wielkiej palety narodów, ale ponadto ma wobec nich zadanie zbawcze.

Wiedeń

Ks. NORBERT MENDECKI

Ks. Andrzej Kowalczyk

DLACZEGO MAREK NAPISAŁ DRUGĄ EWANGELIĘ?

Dyskusja wokół kolejności powstania Ewangelii synoptycznych nie jest bynajmniej zakończona, jakkolwiek trwa już ponad sto lat. Kościół w starożytności i w wiekach późniejszych aż do niemal końca XVIII w. przyjmował, że pierwszą Ewangelią była Ewangelia Mateusza, a drugą Marka. Na taką kolejność wskazuje większość bardzo starych świadectw o powstaniu Ewangelii, mianowicie: św. Irene-

¹⁸ J. N e l i s, dz. cyt., 1853.

¹⁹ H. D o n n e r, dz. cyt., 53–54, por. też przypis 12.

²⁰ C. W e s t e r m a n n, dz. cyt., 704–706.